

Червоний П.Д.
*старший викладач кафедри педагогіки та психології
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук,
м. Харків, Україна*

КОМАНДНО-ШТАБНІ НАВЧАННЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС УКРАЇНИ

Про виховання молоді, а саме курсантів ВНЗ МВС України написано багато робіт, і кожна з них відображає погляд їх авторів. Готових універсальних рецептів організації процесу виховання знайти неможливо, оскільки виховання є однією з найскладніших педагогічних проблем. Необхідно відзначити, що процес виховання завжди персоніфікований, тобто спрямований на конкретну людину. Однак викладач і вихователь ВНЗ МВС України працюють з групою курсантів, і в цьому головна суперечність будь-якої методики виховання.

У пропонованій статті ми намагаємося по-новому поглянути на виховання курсантів методом командно-штабних навчань. Зміст “виховна технологія” ще не має чіткої визначеності, тому її ототожнюють із тим чи іншим вживаним виховним методом [1, с. 160]. Не відхиляючись від вимог МВС України, особливістю пропонованого матеріалу є загальна ідея суб’єктності виховання, яка виражається в активній позиції самого вихованця. Саме пробудити цю активність, створити умови для самореалізації, саморозвитку і є головним завданням виховної роботи.

Завдання виховної роботи не може існувати без мети, тому за визначенням Н.П. Волкової: «Мета виховання – це очікувані зміни в людині, що відбуваються під впливом цілеспрямованих впливів педагогів» [2, с. 95].

Загальновідомо, що існує два основних підходи до визначення мети виховання. Перший враховує, насамперед, потреби суспільства, тому вимоги до виховання курсантів спираються на завдання держави та суспільства.

Другий підхід ґрунтується, насамперед, на облік потреб самого курсанта. Метою є допомога курсанту в його соціальному становленні, пристосуванні до існуючих умов служби та навчання і одночасно в збереженні свого «Я», у розвитку індивідуальності.

Знаючи мету виховання, викладач та вихователь здійснюють цілеспрямований вплив на курсантський колектив у ході командно-штабних навчань. Для досягнення виховної мети О.О. Бодальов представляє три детермінанти:

- безпосередній вплив;
- опосередкований вплив шляхом впливу на вихованця зусиллями інших вихованців (ровесників) або створення бажаних умов;
- виховання через самосприйняття [3, с. 220].

Нині організація виховних заходів спрямована безпосередньо на курсантів таким чином, що їм відводиться роль глядачів. Одні з цих заходів проводяться

спонтанно, наприклад, після якихось подій, інші організуються в музеях, на виставках і тому не вимагають від курсантів тривалої роботи. Ми повністю згодні з М.О. Березовіним в тому, що ці підходи не зовсім правильні і вважаємо, що виховання здійснюється тільки в діяльності, навчанні і спілкуванні (4, с. 274).

Цією діяльністю є командно-штабні навчання. У командно-штабних навчаннях курсанти під керівництвом викладача або тренера готують та розігрують сценарій, який має навчальну й виховну мету.

Ці навчання важливі як для першокурсників, так і для випускних курсів. Доцільно проводити командно-штабні навчання в дні табірних зборів. Це необхідно тому, що курсанти знаходяться в стані стресу, вони відірвані від домівки, батьків та друзів, знаходяться у нових умовах. У ході командно-штабних навчань викладач та вихователь має можливість більш поглиблено познайомитися з курсантами, налаштувати їх настрій та службові взаємини. Курсанти здійснюють презентацію різних службових ситуацій, розвивають власні комунікативні якості. У ході таких ігор розвиваються уміння та навички адекватної поведінки в розіграних ситуаціях, які наближені до реальних.

У ході командно-штабних навчань є можливість проводити профілактику надзвичайних подій, формувати прихильність першокурсників до здорового способу життя, що підвищує їх адаптаційні здібності до навчання. При проявленні активності учасників формуються і реалізуються потреби і мотиви їх поведінки. Здійснюється засвоєння знань про соціальні норми та правила, а також формування звичок і вольових властивостей курсантів.

За час підготовки до командно-штабних навчань надається змога викладачам-тренерам і вихователям вивчити особистісні риси курсантів, розвинути їх уміння та навички.

Організацію командно-штабних навчань необхідно здійснювати відповідно до таких вимог і принципів:

- виховання в процесі ситуативних і рольових ігор та прикладів із життя;
- виховання в колективі і через колектив;
- опора на позитивне в особистості й колективу;
- сполучення комплексного, диференційованого й індивідуального підходів у виховній діяльності;
- цілеспрямованість виховання. Початком виховної діяльності є визначення мети.
- повага до особистості курсанта, поєднання з розумною вимогливістю до нього.

Командно-штабні навчання мають такі функції:

- формуючо-розвиваюча. Вона полягає в активності впливу на процес розвитку й саморозвитку курсантів, а також продуктивну реалізацію їхнього творчого потенціалу;
- інформативно-комунікативна. Спричиняє активний вплив виховання на процес пізнання в колективі, засвоєння нових знань, а також розвиток соціально значимих зв'язків у колективі;

- мотиваційно-мобілізує. Складається у створенні службових, соціальних і педагогічних умов, що спонукають курсантів до продуктивного виконання обов'язків і соціально-ціннісних функцій у колективі;

- профілактико-перевиховуюча. Полягає в прогнозуванні, попередженні й ліквідації небажаних проявів поведінки, педагогічному зниженні девіантної поведінки, подоланні й ліквідації негативних мотивів поведінки курсанта в інтересах формування й розвитку соціально-ціннісних утворень.

Відтак, можна впевнено стверджувати, що в результаті виховної роботи, яка реалізується в процесі командно-штабних навчань та складається із сукупності послідовно виконуваних виховних заходів, ми отримуємо очікувані зміни у курсантів.

Список літератури

1. Бех І.Д. Виховання особистості: навч. – метод. видання. / І. Д. Бех: – К.: Либідь, 2003. – 280 с. (У 2 кн. Кн.1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади).

2. Волкова Н.П. Педагогіка : посібник для студентів вищих навч. закладів / Н.П. Волкова. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 576 с.

3. Педагогіка и психология: [учебное пособие] / А.А. Бодалева, В.И. Жукова, Л.Г. Лаптева, В.А. Слостенина. – М.: Изд-во института психотерапии, 2002. – 586 с.

4. Березовин Н.А. Основы психологии и педагогики : учеб. пособие / Н.А. Березовин, В.Т. Чеников, М.И. Чеховских. - Мн.: Новое знание, 2004. – 336 с.